

АВТОНОМНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ

Мета дослідження: визначити сутність, структуру та особливості реалізації автономного навчання у студентоцентрованому освітньому середовищі.

Завдання дослідження: проаналізувати історичні передумови становлення ідей автономного навчання, розглянути наукові підходи до визначення автономного навчання, окреслити роль викладача у формуванні автономії студентів, окреслити умови, що сприяють розвитку навчальної автономії.

Об'єкт дослідження: процес формування автономного навчання.

Предмет дослідження: психолого-педагогічні особливості розвитку навчальної автономії студентів та роль викладача у її реалізації.

Автономне навчання є одною із ключових складових студентоцентризму, яка передбачає здатність і можливість студента взяти на себе відповідальність за процес навчання. Автономне навчання – це шлях для залучення студентів у самостійну пізнавальну діяльність, спосіб її логічної і психологічної організації [2, с. 243].

Ідея початкової автономії не є новою і знаходить своє відображення ще з часів Яна Амоса Коменського. Одним із засновників концепції автономного навчання вважають французького педагога С. Френе, який закликав організувати навчальний процес так, щоб учень самостійно діяв, досліджував і робив висновки на основі власного досвіду. [3, с. 36] Термін «автономне навчання» вперше ввів вчений Генрі Холек у 1981 році, визнавши його як здатність брати відповідальність за власне навчання [4, с. 21]. Це визначення було цитоване та розвинене в працях багатьох вчених. Наприклад, У.

Літлвуд розглядає автономію у трьох вимірах: як комунікатора, як учня та як особистість. Е. Макаро виокремив мовну, навчальну та поведінкову автономію, а Д. Нуан[4, с. 21] підкреслив, що автономія може бути включена як частина повсякденної практики і не потребувати радикальних реформ, а ступень її заохочення варіюється залежно від умов навчання. Пізніше Літлвуд запропонував розрізняти проактивну та реактивну автономію [2, с. 243].

Роль викладача в автономному навчанні значно відрізняється від традиційного підходу, де вчитель виконує функцію головного контролера знань. У системі автономного навчання викладач виступає радше як консультант, наставник та партнер студентів. Однією з ключових функцій викладача є організація навчальної діяльності на партнерських засадах. Він допомагає студентам структурувати власний навчальний процес, не нав'язуючи готових рішень, а підтримуючи їхню самостійність. Важливою складовою цієї роботи є мотивація студентів та стимулювання їхнього пізнавального інтересу. Викладач спонукає до активного дослідження матеріалу, розвитку внутрішньої зацікавленості та прагнення до самонавчання.

Водночас він виступає консультантом і помічником: відповідає на запитання, надає поради та спрямовує студентів у пошуку оптимальних шляхів засвоєння знань. При цьому важливо зберігати баланс між свободою вибору студентів і необхідною організаційною підтримкою. Викладач створює умови, за яких студенти можуть самостійно приймати рішення щодо навчальних завдань, одночасно отримуючи необхідні інструменти для контролю власного прогресу.

Ще одним важливим завданням є сприяння розвитку самоконтролю студентів. Викладач допомагає їм оцінювати власні досягнення, усвідомлювати свої потреби, критично аналізувати ефективність матеріалів і методів навчання. Крім того, він організовує взаємодію студентів із соціальним середовищем, адже автономія стає реальною лише через комунікацію та співпрацю в освітньому середовищі [1, с. 95].

Автономне навчання є ключовим елементом сучасного студентоцентрованого підходу. Він залучає студентів до розвитку і формування умінь самоконтролю і критичного мислення. Викладач у цьому процесі виступає не як керівник, а як наставник, який спрямовує в допомагаю студентам. Розвиток автономії є поступовим процесом, що включає різні рівні та форми, і його ефективність залежить від контексту навчання, активної участі студентів та організації освітнього середовища. Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні практичних методик формування автономії у студентів, аналізу психологічних бар'єрів, що перешкоджають формуванню автономності, а також у порівнянні підходів до реалізації автономного навчання у вітчизняному та зарубіжному освітньому середовищі.

Література

1. Капуш А. В. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті/ *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції за участю міжнародних представників*, Київ, 2016. С. 94–95.
2. Самаріна В. В., Шахматова О. В. *Автономне навчання* / Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». Харків. С. 242-244.
3. Boyadzhieva E. *Learner-centered Teaching and Learner Autonomy*. Bulgaria: South-West University, 2016. 12 p.
4. Benson P. *Autonomy in Language Teaching and Learning/Language Teaching*. 2007. Vol. 40, No. 1. P. 21–40.